

Konrad Krason
Magurski Park Narodowy
38–232 Krempna 59
kkrason@magurski.pn.pl

Received: 16.02.2022
Reviewed: 27.06.2022

NOWE STANOWISKA ZAGŁĘBKA BRUZDKOWANEGO *RHYSODES SULCATUS* (FABRICIUS, 1787) (COLEOPTERA: RHYSODIDAE) W BESKIDZIE NISKIM

New records of *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) (Coleoptera: Rhysodidae) in Beskid Niski Mts.

Abstract: This note presents two new sites of *Rhysodes sulcatus* described in June 2021 in the Magura National Park and the area of Natura 2000 „Ostoja Jaśliska”.

Key words: saproxylic beetles, Magura National Park, Natura 2000 site „Ostoja Jaśliska”.

Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* to rzadki w Polsce chrząszcz saproksyliczny, zaliczany do reliktywów lasów pierwotnych (Kubisz 2004). Gatunek ten preferuje stare lasy o charakterze naturalnym, zróżnicowanej strukturze wiekowej i gatunkowej oraz dużej zasobności w martwe drewno (Kubisz 2004; Sienkiewicz 2012; Bury i in. 2021). W górach są to najczęściej buczyny i lasy jodłowe (Sienkiewicz 2004; Sienkiewicz 2012). Ze względu na swoje wymagania siedliskowe i wysoką wrażliwość na zmiany w ekosystemach leśnych gatunek ten wyginął w wielu krajach Europy (Kubisz 2004; Sienkiewicz 2012). W Polsce podlega on ścisłej ochronie gatunkowej (Rozporządzenie 2016). Zagłębka bruzdkowanego ujęto też w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (kategoria EN; Sienkiewicz 2004) i Czerwonej Liście Gatunków Ginących i Zagrożonych (kategoria EN; Pawłowski i in. 2002). W kraju znany jest głównie ze stanowisk we wschodniej i południowej jego części (np. Buchholz i in. 2011; 2013; Holly 2017; Olbrycht i in. 2019; Bohdan i in. 2021; Bury i in. 2021). W Beskidzie Niskim dotąd został stwierdzony na 5 stanowiskach: w dolinie potoku Panna (Konwerski i Sienkiewicz 2002), w rezerwacie „Przełom Jasiołki” (GIOŚ 2022), w lasach gospodarczych w okolicach Barwinka (Olbrycht i in. 2019), w Magurskim Parku Narodowym (Michalski i Melke 2014) i Górach Iwelskich (Tatur-Dytkowski 2021).

Poniżej przedstawiono informacje o dwóch nowych stanowiskach zagłębka bruzdkowanego wykrytych w Beskidzie Niskim w 2021 roku.

Stanowisko 1: Magurski Park Narodowy; obwód ochronny: Huta Krempska; wydz. 89c; UTM: EV38; pęknięta, pozbawiona kory kłoda jodłowa o długości 9 m i obwodzie ok. 160 cm. Na stanowisku w dniu 1 VI 2021 stwierdzono 3 osobniki *R. sulcatus* (Ryc. 1). W drzewostanie występowały buki i jodły w wieku powyżej 120 lat.

Stanowisko 2: Leśnictwo: Mszana; Nadleśnictwo Dukla; wydzielanie: 111i; UTM: EV48; pod luźną korą leżącej sosny o długości około 11 m i obwodzie 100 cm. Na stanowisku w dniu 4 VI 2021 stwierdzono 3 osobniki. W wydzielaniu dominowały jawory i sosny w wieku 70 lat, obszar ten graniczył z wydzielaniem jodłowym, którego wiek wynosił 118 lat (odczyt z mapy, BDoL 2022).

Obserwacja zagłębka bruzdkowanego na pniu jodły jest zbieżna z obserwacjami w innych częściach Karpat. Również na Pogórzu Przemyskim, w Górach Słonnych i w Bieszczadach gatunek ten preferował martwe kłody jodłowe (Buchholz i in. 2011; 2013; Olbrycht i in. 2015; Olbrycht i in. 2019). Z kolei sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* nie należy do gatunków typowych, które zasiedla ten chrząszcz (Sienkiewicz 2012). Dojrzały drzewostan sosnowy w typie lasu mieszanego wilgotnego wymieniony był jako siedlisko *Rhysodes sulcatus* w Puszczy Knyżyńskiej (Plewa i Niemiec 2010), autorzy nie podają jednak gatunków drzew, na których stwierdzili występowanie gatunku. Najprawdopodobniej kłoda sosnowa, na której stwierdzono zagłębka w leśnictwie Mszana, służyła jako schronienie po

Ryc. 1. Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus*, Huta Krempska, Magurski Park Narodowy (1.06.2021; fot. K. Krasoń).

Fig. 1. *Rhysodes sulcatus*, Huta Krempska, Magura National Park (01.06.2021; phot. K. Krasoń).

odbytej rójce, nie należy jednak całkowicie wykluczać możliwości rozwoju *R. sulcatus* w tym gatunku drzewa.

Najkorzystniejszą formą ochrony zagłębka bruzdkowanego jest bierna ochrona ściśla (Sienkiewicz 2012). Tego typu ochroną objęte jest pierwsze z wymienionych stanowisk. Drugie stanowisko zlokalizowane w granicach obszaru Natura 2000 Ostoja Jaśliska (PLH 180014), gdzie gatunek ten stanowi jeden z przedmiotów ochrony, znajduje się na terenie lasów użytkowanych gospodarczo. Ostoja Jaśliska jest obecnie miejscem najliczniejszego występowania tego chrząszcza w Beskidzie Niskim. Gospodarka leśna jest prawdopodobnie głównym czynnikiem negatywnie wpływającym na występowanie zagłębka, wiąże się to z jego wrażliwością na zmiany w środowisku leśnym (Sienkiewicz 2012). Należy też pamiętać, że zagłębek bruzdkowany uznawany jest za gatunek parasolowy dla innych organizmów ściśle związanych z lasami o charakterze naturalnym. Warto zatem rozważyć ograniczenie lub wyłączenie z użytkowania fragmentów drzewostanów, w których stwierdzono jego występowanie.

Literatura

- BDoL. 2022. Mapa interaktywna. <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy> [dostęp: 10. 01. 2022]
- Bohdan A., Bartos W., Sulej A. 2021. Pierwsze stwierdzenie *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) w Puszczy Augutowskiej oraz *Boros schneideri* (Panzer, 1796) w Puszczy Rominckiej. *Wiad. entomol.* 40 (3); online 9N: 3–4.
- Buchholz L., Komosiński K., Melke A., Michalski R., Szymczuk R., Koba Ł., Sienkiewicz P. 2011. Nowe dane o występowaniu *Rhysodes sulcatus* (Fabr.) (Coleoptera: Rhysodidae) na terenie Nadleśnictwa Bircza w południowo-wschodniej Polsce. *Wiad. entomol.* 30 (3): 179–192.
- Buchholz L., Kuberski Ł., Michalski R., Melke A., Olbrycht T. 2013. Chrząszcze Coleoptera z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej na obszarze projektowanego Turnickiego Parku Narodowego i w jego okolicach. *Roczniki Bieszczadzkie* 21: 297–317.
- Bury J., Mazepa J., Niemiec P. 2021. Nowe stanowiska zagłębka bruzdkowanego *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) (Coleoptera: Rhysodidae) w Lasach Murckowskich (Górny Śląsk) – charakterystyka siedlisk i zagrożenia. *Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, Przyroda*, vol. 27: 1–15.
- GIOŚ. 2022. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych. Państwowy Monitoring Środowiska. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* – Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. Wyniki monitoringu w latach 2015-2016, <http://siedliska.gios.gov>.

- pl/images/pliki_pdf /wyniki/2015-2018/2016/zwierzeta/wyniki_monitoringu_zwierzat_2015_2016_zaglebek_bruzdowany.pdf [dostęp: 02.02.2022]
- Holly M 2017. Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* (Fabricius 1787) (Coleoptera: Rhysodidae) wykazany ze Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Roczniki Bieszczadzkie 25: 419–422.
- Konwerski Sz., Sienkiewicz P. 2002. Przyczynek do poznania chrząszczy Beskidu Niskiego. Nowy Pam. Fizjogr., Warszawa, 1 (1): 85–88.
- Kubisz D. 2004. Zagłębek bruzdkowany (*Rhysodes sulcatus*), pp. 127–129, W: Adamski P., Bartel R., Bereszyński A., Kepel A., Witkowski Z. (eds.). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny T. 6: Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). Warszawa, Ministerstwo Środowiska, 500 ss.
- Michalski R., Melke A. 2014. Chrząszcze Coleoptera – gatunki saproksyliczne. Plan ochrony Magurskiego Parku Narodowego, na okres od 1.01.2016 do 31.12.2035. Operat ochrony fauny. Instytut Ochrony Przyrody, Polskiej Akademii Nauk, Kraków. 431–436 ss.
- Olbrycht T., Melke A., Kuberski Ł. 2015. Występowanie *Rhysodes sulcatus* (Fabricius 1787) i *Boros schneideri* (Panzer 1796) Coleoptera w obszarach Natura 2000 „Bieszczady” (część wschodnia) i „Moczały”. Roczniki Bieszczadzkie 23: 189–197.
- Olbrycht T., Kucharska-Świerszcz M., Tomasik Ł., Furgoń M., Melke A. 2019. Pierwsze obserwacje zagłębka bruzdkowanego *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) i ponurka Schneidera *Boros schneideri* (Panzer, 1796) w Bieszczadzkim Parku Narodowym. Roczniki Bieszczadzkie 27: 325–331.
- Pawłowski J.S., Kubisz D., Mazur M. 2002. Coleoptera Chrząszcze, ss. 88–110, W: Głowaciński Z. (ed.), Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Polska Akademia Nauk, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków. 155 ss.
- Plewa R., Niemiec P. 2010. Nowe stanowiska *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) (Coleoptera: Rhysodidae) w Polsce. Wiad. entomol. 29 (1): 58–59.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dz. U. z. 2016 r. poz. 2134.
- Sienkiewicz P. 2004. *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) – zagłębek bruzdkowany: 91–92. W: (Głowaciński Z., Nowacki J. red.) Polska czerwona księga zwierząt – Bezkręgowce. IOP PAN, Kraków, 447 ss.
- Sienkiewicz P. 2012. Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787). (400–418) W: M. Makomaska-Juchiewicz, P. Baran (red.): Monitoring gatunków zwierząt – Przewodnik metodyczny – Część druga. Biblioteka Monitoringu Środowiska, GIOŚ, Warszawa.
- Tatur-Dytkowski J. 2021. Interesujące obserwacje dotyczące ekologii zagłębka bruzdkowanego *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) (Coleoptera: Rhysodidae) z możliwością ich praktycznego wykorzystania. Wiad. entomol. 40 (2); online 4N: 1–2.